

Examen VMBO-GL en TL

2018

tijdvak 1
dinsdag 22 mei
9.00 - 11.00 uur

maatschappijkunde CSE GL en TL

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 41 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 61 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Criminaliteit en rechtsstaat

---

tekst 1

1671 mensen opgepakt na anonieme tips in 2016

Zo'n 16.900 meldingen die in 2016 zijn gedaan bij Meld Misdaad Anoniem, zijn doorgespeeld naar de politie. Dankzij deze anonieme tips konden 1671 verdachten worden aangehouden en ruim 1100 misdrijven worden opgelost.

naar: www.telegraaf.nl van 7 februari 2017

Lees tekst 1.

- 1p 1 Voor welke taak van de politie zijn de anonieme tips in tekst 1 van belang geweest?
- A dienstverlening
  - B handhaving openbare orde
  - C opsporing
  - D preventie
- 1p 2 Waarvan is sprake bij het geven van een anonieme tip?
- A eigenrichting
  - B klassenjustitie
  - C rechtsregel
  - D sociale controle

tekst 2

Deventer stelt noodverordening in rond wedstrijd

... heeft een noodverordening afgekondigd rond de voetbalwedstrijd Go Ahead Eagles - Ajax, die zondag wordt gespeeld. Er zijn volgens de gemeente signalen dat een groot aantal supporters van Ajax zonder kaartjes naar de wedstrijd komt, of al eerder dan zondagmiddag naar Deventer afreist.

De politie heeft aangegeven dat zij daardoor de veiligheid in de stad niet kan garanderen.

naar: www.rtvoost.nl van 27 augustus 2016

- 1p 3 Wat moet er op de puntjes in tekst 2 worden ingevuld?
- A De burgemeester van Deventer
  - B De gemeenteraad van Deventer
  - C De officier van justitie in Deventer
  - D De politie in Deventer
  - E De rechtbank in Deventer
  - F Het college van B en W van Deventer
- 3p 4 Jongeren tot achttien jaar kunnen een HALT-afdoening krijgen.
→ Leg uit met een voorbeeld van een HALT-afdoening waarom een HALT-afdoening zowel een preventieve als een repressieve werking heeft.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- Een voorbeeld van een HALT-afdoening is ...
Dit heeft een preventieve werking, omdat ...
Dit heeft een repressieve werking, omdat ...

2p 5 Strafbaar gedrag kan onder andere staan in:

- a de Opiumwet
- b de Wegenverkeerswet
- c de Wet op de economische delicten
- d het Wetboek van Strafrecht

Hieronder staan vier strafbare feiten.

- 1 joyriding
- 2 openbare dronkenschap
- 3 rijden onder invloed
- 4 xtc-productie

→ Geef van elk strafbaar feit aan in welke wet of wetboek het strafbare feit staat. **Let op:** niet elke wet of wetboek hoeft in je antwoord voor te komen.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

- 1 Joyriding staat in ...
- 2 Openbare dronkenschap staat in ...
- 3 Rijden onder invloed staat in ...
- 4 Xtc-productie staat in ...

tekst 3

In steden meer risico om slachtoffer te worden van criminaliteit

Over het algemeen vindt er op het platteland veel minder criminaliteit plaats dan in stedelijke regio's. Mensen in steden lopen meer risico slachtoffer te worden van criminaliteit. Een reden die gegeven wordt, is dat het in de stad voor criminelen makkelijker is om zich te verbergen.

2p 6 Er zijn verschillende maatschappelijke verklaringen voor criminaliteit. Een verklaring is bijvoorbeeld 'de gelegenheid maakt de dief'.

→ Leg uit welke **andere** maatschappelijke verklaring op basis van tekst 3 te geven is voor het feit dat in steden meer criminaliteit plaatsvindt dan op het platteland.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Verklaring: ... , want ...

tekst 4

Boeven vangen per verkeerscontrole?

Een verkeerscontrole houden als je criminaliteit vermoedt? Het gerechtshof zei nee, de hoogste rechter oordeelt anders. De politie mag doorgaan met de opsporing van criminelen door middel van de 'dynamische verkeerscontrole'. Dat heeft ... dinsdag bepaald. Het gerechtshof had in december 2015 de bestuurder van een auto met daarin één kilo wiet¹⁾ vrijgesproken, omdat de aanhouding bij deze verkeerscontrole volgens het hof niet terecht was.

noot 1 wiet = een soort softdrug

naar: www.nrc.nl van 2 november 2016

- 1p 7 Welke rechterlijke instantie moet op de puntjes in tekst 4 worden ingevuld?

tekst 5

Twitterbericht van de politieke partij DENK

DENK@DenkNL

#DENK is voor een #Contacttaakstraf zodat mensen die discrimineren, moeten praten met en leren van hun slachtoffer. #Pauw

naar: www.twitter.com van 6 oktober 2016

Lees tekst 5.

- 1p 8 Op welk doel van straffen legt de politieke partij DENK de nadruk met deze straf?
- A afschrikking
  - B beveiliging van de maatschappij
  - C resocialisatie
  - D voorkomen van eigenrichting

2p 9 De afgelopen jaren is er steeds meer aandacht gekomen voor de positie van het slachtoffer in het strafrecht. Hieronder staan vier beweringen over de positie van het slachtoffer in het strafrecht.

→ Geef van elke bewering aan of deze juist of onjuist is.

- 1 Slachtoffers hebben het recht om in de rechtszaal te spreken.
- 2 Slachtoffers hebben recht op slachtofferhulp.
- 3 Slachtoffers kunnen ondersteuning van de reclassering krijgen.
- 4 Slachtoffers kunnen via de officier van justitie vragen om een schadevergoeding.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

1 = ...

2 = ...

3 = ...

4 = ...

tekst 6

Strengere regels voor drones¹⁾

De overheid stelt een aantal strengere regels in voor drone-eigenaren die hun toestel professioneel gebruiken: drones mogen minder hoog en minder ver van de bestuurder af, en moeten ver van vliegzones als Schiphol blijven.

De regels komen na een incident bij Schiphol, waar een drone vlak langs een landend vliegtuig vloog.

De voorzitter van de vereniging van professionele dronevliegers betwijfelt of strenge regels de gevaren van drones zullen wegnemen.

noot 1 drone = op afstand bestuurd, onbemand vliegtuig

naar: www.deingenieur.nl van 2 juni 2016

Lees tekst 6.

1p 10 Normen komen voort uit waarden.

→ Uit welke waarde komen de strengere regels in tekst 6 voort? **Let op:** formuleer je antwoord als een waarde.

tekst 7

Boete voor weigeren homoseksuele stagiair

De eigenaar van een tuincentrum die vorig jaar een stagiair weigerde omdat hij homo is, is door de rechtbank in Leeuwarden veroordeeld tot een boete van 1.600 euro, waarvan 800 euro voorwaardelijk. De rechtbank acht bewezen dat de christelijke eigenaar de stagiair weigerde vanwege zijn geaardheid.

“Wij hebben iets gezien op je Facebookpagina, en dat is je seksuele geaardheid en vooral het uitleven van die geaardheid (je hebt een vriend). Dat je die geaardheid hebt is niet het punt, maar het uitleven daarvan wel. Wij zijn een christelijk bedrijf en voor ons is dit een punt waar we ons niet mee mogen verenigen”, schreef de eigenaar van het tuincentrum aan de geweigerde stagiair.

naar: www.volkskrant.nl van 25 april 2016

Lees tekst 7.

- 2p 11 In deze zaak botsen twee grondrechten met elkaar.
→ Leg uit welke twee grondrechten in deze zaak met elkaar botsen.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
In deze zaak botsen ... en ... met elkaar,
want uit tekst 7 blijkt ...
- 1p 12 De rechtbank heeft de eigenaar in tekst 7 veroordeeld tot een boete van 1.600 euro, waarvan 800 euro voorwaardelijk.
→ Geef zo precies mogelijk aan wat deze straf betekent.
- 1p 13 Een rechter kan hoofdstraffen, bijkomende straffen en maatregelen opleggen.
Wat voor een soort straf of straffen heeft de rechter in tekst 7 gegeven?
A een bijkomende straf
B een hoofdstraf
C een hoofdstraf en een bijkomende straf
D een maatregel en een bijkomende straf

tekst 8

Huwelijk en gezin

Het huwelijk van man en vrouw is in alle tijden een vanzelfsprekende leefvorm geweest. Dat is begrijpelijk, want juist man en vrouw vullen elkaar in het huwelijk goed aan.

De mogelijkheid van het zogeheten 'homohuwelijk' moet ongedaan gemaakt worden.

naar: de website van een politieke partij van maart 2017

- 1p 14 Op de website van welke politieke partij stond tekst 8?
op de website van
- A D66
  - B de PvdA
  - C de SGP
  - D de SP
  - E de VVD

afbeelding 1

Ahmed Aboutaleb, burgemeester

afbeelding 2

Ankie Broekers-Knol,
voorzitter van de Eerste Kamer

afbeelding 3

Margreet de Leeuw, wethouder in
Helmond

afbeelding 4

Marianne Thieme, fractievoorzitter
in de Tweede Kamer

- 1p 15 Afbeelding 1 tot en met 4 zijn afbeeldingen van politici. In juli 2017 hadden deze politici de functies die onder de afbeeldingen staan. Op een van de afbeeldingen staat een voorzitter van een dagelijks bestuur van een overheidsorgaan. Welke afbeelding is dit?
- A afbeelding 1
  - B afbeelding 2
  - C afbeelding 3
  - D afbeelding 4

tekst 9

Milieubeleid

Vervuiling trekt zich niets aan van landsgrenzen. Daarom is de bestrijding van problemen zoals water- en luchtverontreiniging alleen mogelijk als landen samenwerken. In Europa wordt dan ook steeds meer samengewerkt op dit gebied.

In 1972 stelde de Europese Commissie het eerste Milieu Actieprogramma op. Inmiddels wordt een belangrijk deel van de Nederlandse milieuwetgeving bepaald door Europese milieurichtlijnen.

Een Europese aanpak van milieuproblemen ligt niet alleen voor de hand omdat veel van die problemen grensoverschrijdend zijn; het is ook in het belang van ... .

Als in één land veel strengere milieu-eisen zouden gelden dan in andere lidstaten, zouden bedrijven in dat 'strengere' land benadeeld worden ten opzichte van bedrijven in het buitenland.

naar: www.europa-nu.nl van 25 april 2017

- 1p 16 Welk kenmerk van Europese samenwerking moet op de puntjes in tekst 9 worden ingevuld?
- A het beschermen van de rechten van de consument
  - B het bevorderen van vrij verkeer van goederen
  - C het garanderen van eerlijke concurrentie
  - D het verbeteren van stabiliteit en veiligheid in Europa
- 1p 17 Op welke wijze kan Nederland invloed uitoefenen op het Europese klimaatbeleid?
- A De Nederlandse minister van Infrastructuur en Milieu overlegt en beslist samen met de milieu-ministers van andere lidstaten over voorstellen van de Europese Commissie.
  - B De Nederlandse regering kan een Europees referendum indienen over het Europese klimaatbeleid.
  - C De Nederlandse regering kan gebruikmaken van het recht om een pleidooi te houden in de Europese Commissie.
  - D De verschillende Nederlandse ministers in de Europese Raad kunnen invloed uitoefenen op het klimaatbeleid van de Europese Commissie.

Voor de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017 konden mensen op www.stemwijzer.nl hun politieke voorkeur testen door 30 stellingen te beantwoorden. Bij elke stelling is te zien wat de verschillende politieke partijen van de stelling vinden.

Vraag 18 gaat over een stelling uit deze stemwijzer.

- 1p 18 Stelling: Ouderen die vinden dat hun leven voltooid is, moeten hulp kunnen krijgen om een einde aan hun leven te maken.
Van welke politieke stroming zullen de partijen het **oneens** zijn met bovenstaande stelling?
- A de christendemocratische stroming
  - B de liberale stroming
  - C de sociaaldemocratische stroming
- 3p 19 Er zijn bijna verkiezingen in Nederland en twee vriendinnen hebben een gesprek hierover.
Maaïke zegt: “Als partijen in de regering zitten, doen de partijen nooit precies wat ze voor de verkiezingen zeiden te willen gaan doen.”
Romy zegt: “Dat is logisch, want om te regeren moeten partijen compromissen sluiten.”
- Geef een uitleg die de bewering van Romy ondersteunt.
Gebruik in je uitleg de volgende begrippen:
- meerderheidskabinet
  - regeerakkoord
  - compromissen
- Let op:** Maak in je uitleg ook duidelijk wat met deze begrippen bedoeld wordt.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
Als partijen in de regering zitten, kunnen ze niet precies doen wat ze voor de verkiezingen zeiden te willen doen, want ... (Gebruik in je uitleg de begrippen meerderheidskabinet, regeerakkoord en compromissen.)

tabel 1

Uitslagen Tweede Kamerverkiezingen 2012 en 2017

partij	aantal zetels in 2012	aantal zetels in 2017	verschil
VVD	41	33	-8
PVV	15	20	+5
CDA	13	19	+6
D66	12	19	+7
GroenLinks	4	14	+10
SP	15	14	-1
PvdA	38	9	-29
ChristenUnie	5	5	0
Partij voor de Dieren	2	5	+3
50PLUS	2	4	+2
SGP	3	3	0
DENK	-	3	+3
Forum voor Democratie	-	2	+2
totaal	150	150	

naar: www.parlement.com

Bekijk tabel 1.

1p 20 In september 2012 en maart 2017 zijn er verkiezingen gehouden. In tabel 1 staan de samenstellingen van de Tweede Kamer na deze twee verkiezingen.

Welke bewering naar aanleiding van tabel 1 is waar?

- A** De partijen die tot de liberale stroming behoren, hebben bij de verkiezingen in 2017 samen 61 zetels behaald.
- B** De sociaaldemocratische partijen hebben in 2017 samen meer zetels in de Tweede Kamer dan in 2012.
- C** Na de verkiezingen in 2017 is de ecologische stroming beter vertegenwoordigd in de Tweede Kamer dan na de verkiezingen in 2012.
- D** Uit tabel 1 blijkt dat de meeste zwevende kiezers in 2017 op GroenLinks hebben gestemd.

tekst 10

Opdracht aan Edith Schippers

Kamervoorzitter Khadija Arib overhandigde ... Edith Schippers op 28 maart 2017 haar opdracht. De opdracht bestaat eruit te onderzoeken of het mogelijk is om een stabiel kabinet te vormen met VVD, CDA, D66 en GroenLinks.

naar: www.tweedekamer.nl van 28 maart 2017

- 1p 21 Wat moet op de puntjes in tekst 10 worden ingevuld?
- A formateur
  - B fractievoorzitter
  - C informateur
  - D lijsttrekker

tekst 11

Droomcoalitie Roemer

Als het aan Emile Roemer van de SP ligt, wordt de coalitie na de verkiezingen zo links en rood mogelijk.

“Als je het reëel beschouwt en je weet dat er meer partijen nodig zijn, dan zullen wij na de verkiezingen – en ik hoop dat we de kans krijgen – als eerste kijken naar partijen als ...**(1)**... en ...**(2)**... En als er meer nodig zijn, schuiven we meer op naar het midden. Dan kom je bij ...**(3)**... en ...**(4)**... uit.”

naar: www.metronieuws.nl van 22 februari 2017

Lees tekst 11.

- 2p **22** Welke vier verschillende partijen moeten op de puntjes bij (1), (2), (3) en (4) worden ingevuld?
Kies uit: CDA, D66, GroenLinks, PvdA, VVD, SGP. **Let op:** er blijven twee partijen over.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
bij (1): ...
bij (2): ...
bij (3): ...
bij (4): ...

tekst 12

Lachgas wordt niet strafbaar gesteld

Eind 2015 stelde het Tweede Kamerlid Volp van de PvdA vragen over het gebruik van lachgas als partydrug bij minderjarigen. In antwoord op een van deze vragen schrijft de minister van Veiligheid en Justitie, dat het niet wenselijk is het gebruik van lachgas strafbaar te stellen.

- 1p **23** Van welke taak van het parlement heeft de PvdA in tekst 12 gebruikgemaakt?
A van de controlerende taak
B van de rechterlijke taak
C van de uitvoerende taak
D van de wetgevende taak
- 2p **24** Het parlement heeft verschillende rechten om zijn taken uit te voeren. In tekst 12 heeft de PvdA gebruikgemaakt van het recht op het stellen van vragen.
→ Noem **twee andere** rechten waarvan de PvdA gebruik kan maken als de PvdA zou willen dat er wel een verbod op het gebruik van lachgas moet komen.

tekst 13

Een deel van een brief aan de gemeenteraad van Den Haag

Geachte dames en heren van de gemeenteraad van Den Haag,

Hierbij maken wij namens de omwonenden bezwaar tegen de gang van zaken rond de plaatsing van de windturbine in de Vlietzone.

De omwonenden zijn ernstig gedupeerd door de enorme invloed van de windturbine op hun leefomgeving. Het uitzicht en woongenot zijn sterk verminderd en de waarde (en eventuele verkoopbaarheid) van hun woning is sterk gedaald.

De omwonenden ondervinden hinder en schade van de windturbine. Daarom willen de omwonenden dat de gemeenteraad zo snel mogelijk actie onderneemt om deze windturbine naar elders te verplaatsen.

Met vriendelijke groeten,

Bewonersgroep Windturbine Vlietzone

naar: windturbinevlietzone.nl

Lees tekst 13.

- 2p 25 De Bewonersgroep Windturbine Vlietzone is een belangengroep. Een kenmerk van belangengroepen is dat ze bepaalde belangen nastreven.
→ Noem een **ander** kenmerk van belangengroepen en geef aan waarom uit tekst 13 blijkt dat de bewonersgroep daaraan voldoet.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Kenmerk: ...
De bewonersgroep voldoet daaraan, want uit tekst 13 blijkt ...

- 2p **26** Elke gemeente heeft een college van burgemeester en wethouders (B en W). Hieronder staan vier beweringen over het college van B en W.
→ Geef van elke bewering aan of deze juist of onjuist is.
- 1 De leden van het college van B en W houden zich bezig met de voorbereiding van plannen waarover de gemeenteraad een besluit moet nemen.
  - 2 De leden van het college van B en W zijn ook lid van de gemeenteraad.
  - 3 Het college van B en W controleert de gemeenteraad.
  - 4 Het college van B en W voert de besluiten van de gemeenteraad uit.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- 1 = ...
2 = ...
3 = ...
4 = ...

- 1p **27** Nederland is een constitutionele monarchie. Dat betekent onder andere dat Nederland een koning als staatshoofd heeft.
Welk van de onderstaande uitspraken over de koning in Nederland is juist?
- A** De koning heeft samen met de ministers de ministeriële verantwoordelijkheid voor het overheidsbeleid.
  - B** De koning is lid van de regering, maar de ministers zijn verantwoordelijk voor zijn daden en uitspraken.
  - C** De koning mag de grondwet overtreden, want hij is onschendbaar.
  - D** Volgens de grondwet benoemt de koning de ministers en deze zijn hem daarom verantwoording schuldig.

Analyse maatschappelijk vraagstuk: cybercrime

Bij de beantwoording van de vragen 28 tot en met 41 maak je gebruik van de teksten 1 tot en met 6 en tabel 1 van het bronnenboekje.

Inleiding

Cybercrime is criminaliteit met ICT als middel én doelwit. Je hoeft geen computer of internetaansluiting te hebben om er slachtoffer van te worden. De meeste telefoons en bankpassen bevatten bijvoorbeeld computerchips, die kunnen worden misbruikt door criminelen.

Voorbeelden van cybercrime zijn het 'gijzelen' van gegevens op een computer (ransomware), via vervalste websites of e-mails gegevens van mensen krijgen (phishing), het kopiëren van de chip op een bankpas (skimming) en het zonder toestemming binnendringen in de computer van een ander (hacken).

Lees tekst 1.

- 1p 28 Een maatschappelijk vraagstuk kun je vanuit verschillende invalshoeken bekijken.
In welk citaat uit tekst 1 is de veranderings- en vergelijkende invalshoek te herkennen?
- A "Ruim de helft van de Nederlanders heeft nog nooit van ransomware gehoord" (r. 3-4)
  - B "Het virus gijzelt je computer door bestanden ontoegankelijk te maken en geeft deze pas vrij als je losgeld hebt betaald." (r. 9-10)
  - C "In 2015 had 65% van de Nederlanders nog nooit van ransomware gehoord. Inmiddels is dit gedaald naar 53%." (r. 11-12)
  - D "Alert Online is de jaarlijkse bewustwordingscampagne die dit jaar plaatsvindt van 3 tot en met 14 oktober 2016." (r. 22-23)

Lees tekst 2 en zie tekst 1.

- 4p 29 Cybercrime is een maatschappelijk vraagstuk. Een maatschappelijk vraagstuk heeft een aantal kenmerken. Eén kenmerk is dat het gaat om een situatie die veel mensen onwenselijk vinden.
→ Noem **twee andere** kenmerken van een maatschappelijk vraagstuk en geef voor elk kenmerk aan waarom uit tekst 1 en/of 2 blijkt dat dit kenmerk van toepassing is.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Kenmerk 1: ...

Dit blijkt uit tekst ... (vul tekstnummer in), want ...

Kenmerk 2: ...

Dit blijkt uit tekst ... (vul tekstnummer in), want ...

Lees tekst 3.

- 1p 30 Welk verschijnsel komt aan de orde in tekst 3?
- A manipulatie
  - B pluriformiteit
  - C sociale mobiliteit
  - D stereotypering
  - E witteboordencriminaliteit

Zie tekst 3.

- 1p 31 Vanuit welke invalshoek heeft Marleen Weulen Kranenbarg zich voor haar onderzoek beziggehouden met cybercrime?
- A vanuit de politiek-juridische invalshoek
  - B vanuit de sociaal-culturele invalshoek
  - C vanuit de sociaal-economische invalshoek
  - D vanuit de veranderings- en vergelijkende invalshoek

Lees tekst 4.

- 1p 32 Massamedia hebben verschillende functies. Waarom heeft de website www.alertonline.nl een socialiserende functie? omdat
- A de website laat zien dat cybercrime een groot sociaal probleem is
  - B de website een initiatief is van onder andere de overheid
  - C de website veilig internetgedrag stimuleert
  - D de website voor iedereen bedoeld en toegankelijk is

Zie tekst 4.

- 1p 33 Behalve de socialiserende functie vervult Alert Online volgens tekst 4 nog een andere functie van de massamedia.
- Leg uit welke **andere** functie Alert Online volgens tekst 4 nog meer vervult.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

De ... functie, want ...

Zie tekst 4.

- 2p **34** Hieronder staan twee manieren waarop de campagne van Alert Online invloed zou kunnen hebben op het gedrag van mensen.
- a Als de campagne van Alert Online veel in de aandacht komt en als ook andere media veel aandacht geven aan de campagne en de inhoud ervan, gaan mensen praten over online gevaren en de mogelijke maatregelen ertegen. Ze kunnen deze maatregelen tegen online gevaren vervolgens ook gaan nemen.
  - b Niet alle mensen zullen door de campagne van Alert Online beïnvloed worden en maatregelen gaan nemen. Het zal afhangen van het referentiekader van iemand of hij of zij beïnvloed zal worden door de campagne.

Er zijn verschillende theorieën over de beïnvloeding van mensen door de massamedia, zoals:

- 1 de agendatheorie
  - 2 de injectienaaldtheorie
  - 3 de multi-step-flow-theorie
  - 4 de theorie van de selectieve perceptie
- Bij welke theorie past de eerste manier van beïnvloeding (a) en bij welke theorie past de tweede manier van beïnvloeding (b)? Kies **twee** nummers uit bovenstaand rijtje.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

- a past bij ...
- b past bij ...

Bekijk tabel 1.

- 1p **35** Hieronder staan drie beweringen naar aanleiding van tabel 1. Welke bewering is juist?
- A De cijfers over hacken in tabel 1 zijn de cijfers in de politiestatistieken in die periode.
  - B De cijfers over hacken in tabel 1 zijn hoger dan de cijfers in de politiestatistieken in dezelfde periode.
  - C De cijfers over hacken in tabel 1 zijn lager dan de cijfers in de politiestatistieken in dezelfde periode.

Inleiding op tekst 5 en 6

In december 2015 heeft het kabinet het wetsvoorstel Computercriminaliteit III bij de Tweede Kamer ingediend. Doel van het wetsvoorstel is dat de opsporing en vervolging van computercriminaliteit verbeterd en versterkt wordt.

In het wetsvoorstel mogen politie en justitie heimelijk en op afstand ('online') onderzoek doen in computers. Dat kan een personal computer zijn, een mobiele telefoon of een server. Het geeft opsporingsambtenaren ruimte om verschillende onderzoekshandelingen toe te passen bij de opsporing van ernstige delicten. Zij kunnen gegevens ontoegankelijk maken of kopiëren, maar ook communicatie aftappen of observeren. Tekst 5 en 6 gaan over dit wetsvoorstel.

Lees tekst 5.

- 1p 36 De Tweede Kamer heeft onder andere burgerrechtenorganisatie Bits of Freedom en de Nederlandse Orde van Advocaten uitgenodigd om hun mening te geven. Deze organisaties hebben machtsmiddelen. Welk machtsmiddel is te herkennen in tekst 5?
- A beschikken over geld
  - B bezitten van wettelijke bevoegdheden
  - C hebben van kennis
  - D inzetten van personen met charisma

Zie tekst 5.

- 3p 37 Zo objectief mogelijke nieuwsverstrekking moet voldoen aan drie criteria. Een criterium is het scheiden van feiten en meningen.
- Leg uit dat in tekst 5 aan dit criterium is voldaan.
  - Noem nog **twee andere** criteria waaraan zo objectief mogelijke nieuwsverstrekking moet voldoen.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
In tekst 5 is sprake van scheiding van feiten en meningen, want ...
Twee andere criteria: ...

Zie tekst 5.

- 1p 38 Het proces van politieke besluitvorming bestaat uit een aantal fasen. Over welke fase gaat tekst 5?
- A fase 1: noemen van wensen / het (h)erkennen van het probleem als politiek probleem
  - B fase 2: vergelijken of afwegen van politieke problemen
  - C fase 3: beslissen over problemen
  - D fase 4: uitvoeren van besluiten

Lees tekst 6.

- 1p 39 In tekst 6 is op de puntjes achter de woordvoerders Tellegen en Van Tongeren de politieke partij waartoe zij behoren, weggelaten. Welke twee politieke partijen zijn op de puntjes bij (1) en bij (2) weggelaten?
- A bij (1) de SP en bij (2) de VVD
  - B bij (1) de VVD en bij (2) GroenLinks
  - C bij (1) GroenLinks en bij (2) het CDA
  - D bij (1) het CDA en bij (2) de PVV

Zie tekst 6.

- 3p 40 In tekst 6 komt een bepaald dilemma van de rechtsstaat aan de orde.
→ Welk dilemma is dit? Leg je antwoord uit met twee voorbeelden uit tekst 6.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Het dilemma tussen ... en ... , want in tekst 6 staat dat ... maar ook dat ...

Zie tekst 6.

- 1p 41 De wet is 20 december 2016 aangenomen door de Tweede Kamer.
→ Wat is na 20 december de volgende stap in het proces van dit wetsvoorstel?

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.